

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา แนวโน้มของการพัฒนาการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ แอปพลิเคชันเสียง และคอมพิวเตอร์ มีผลกระทบต่อเนื้อหาบทเรียน วิธีการสอนของหลักสูตรและความต้องการของครูและนักเรียน แต่ครูยังให้ความสนใจที่น้อยมากต่อการศึกษาลูกที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ ในยุคของโทรทัศน์ เคเบิล และจานดาวเทียม มิวสิควิดีโอ CNN ซีดีรอม และอินเทอร์เน็ต ครูผู้สอนภาษาอังกฤษยังคงเน้นความสามารถทางการอ่านสิ่งพิมพ์กันอยู่ ทั้ง ๆ ที่มีหลักฐานมากมายที่ชี้ชัดว่า คนในวัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่ได้รับความรู้ของโลกนี้จากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ นอกเหนือจากหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ (Fuller , 1996, pp. 58-65)

นอกจากนี้ Katchen (1995, p. 59) ยังได้กล่าวไว้ว่า ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ความเติบโตอย่างมากของเคเบิลทีวีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้นของข่าวสารกระจายภาพ-เสียงภาษาอังกฤษที่นำข่าวสารเกี่ยวกับหัวข้อต่าง ๆ จำนวนมาก ในรูปแบบของสารคดี เรื่องราวพิเศษทางช่อง CNN การพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบันทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ความหวังไขสิ่งแวดลอม และสาขาวิชาอื่น ABN (Asia Business News) ให้ข่าวสารแนวโน้ม และคำทำนายคาดการณ์ต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่นักเรียนจำนวนมากยังคงติดกั่วงวลต่อการฟังรายการต่าง ๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษ (Authentic English Programs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการที่ไม่มีตัวอักษรบรรยายที่เป็นภาษาแม่ของตน อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่วางแผนจะไปเรียนในต่างประเทศหรือนักเรียนที่จะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ หรือใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน รายการต่าง ๆ จากสถานีโทรทัศน์ที่ได้กล่าวถึงข้างต้นเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกหัดการฟังที่ดีเพื่อได้รับเนื้อหา และข้อมูลที่มีประโยชน์ ดังนั้น ครูสามารถนำรายการดังกล่าวมาใช้เป็นเนื้อหาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในชั้นเรียน และเพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อปรับปรุงความสามารถด้านการฟังของตนในชีวิตประจำวันต่อไป

เนื่องจากการเรียนการสอนภาษาในปัจจุบัน ยังคงเน้นการสื่อสารหรือนำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย มิใช่การสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ทางภาษาแต่เพียงอย่างเดียว ดังจะเห็นได้จากความต้องการของหลักสูตรรายวิชาภาษาอังกฤษหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2539 ที่ได้กำหนดเป้าหมายทั่วไปไว้ว่า ผู้เรียนควรมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Function) และสื่อความโดยใช้ภาษาอย่าง

ถูกต้องตามหลักภาษา และเหมาะสมกับสถานการณ์การใช้ (Cognitive Linguistic Function)

นอกจากนี้หลักสูตรรายวิชากลุ่มภาษาอังกฤษแบบเข้มข้น (English for English Concentration) มุ่งพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้เรียนและมุ่งพัฒนาประสบการณ์การใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง เช่น ในรายวิชาภาษาอังกฤษฟัง-พูด ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถสื่อสารด้านการฟัง-พูดจากสิ่งที่อ่าน ฟัง พบเห็นจากข่าวสาร ข้อมูลและสถานการณ์ต่าง ๆ ฝึกตั้งคำถาม การสนทนาโต้ตอบ และแสดงความคิดเห็นโดยการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539, หน้า 8-28)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทด้านการศึกษา ฉบับแรกของไทย เน้นความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษาในการจัดการศึกษา เช่น ในหมวด 4 มาตรา 24 ข้อ 5 และ 6 กล่าวถึงการเรียนรู้จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ในทุกเวลา และทุกสถานที่ตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะในหมวดที่ 9 มาตรา 64 และ 69 ซึ่งกล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมให้มีการผลิต การวิจัย และการจัดตั้งกองทุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งให้มีการพัฒนาบุคลากร ผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ และทักษะที่จะใช้เทคโนโลยีการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีการประเมินผล ติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2542, หน้า 17-50)

ทักษะการฟังเป็นทักษะการรับสาร (Receptive Skills) ที่จำเป็นต้องได้รับการฝึกหัดมาเป็นอย่างดี จึงจะสามารถนำไปใช้ในการสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความเข้าใจข่าวสารในชีวิตประจำวัน และในการสอบแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการสอนทักษะการฟัง ผู้เรียนจำเป็นต้องเห็นภาพ และได้ยินเสียงของเจ้าของภาษาไปพร้อม ๆ กัน จึงจะช่วยให้การฝึกทักษะนี้ง่ายขึ้น และได้ผลมากขึ้น

จากสภาพการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีการให้ความสนใจหรือความสำคัญน้อยมากต่อทักษะการฟัง ผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงนิยมปฏิบัติการสอนตามวิธีแบบดั้งเดิม กล่าวคือ เปิดตำราเรียน อธิบายคำใหม่ เปิดแถบบันทึกเสียงประกอบตำราเรียน และถาม-ตอบเกี่ยวกับเนื้อหาที่ฟัง ซึ่งเนื้อหาถูกจำกัดอยู่ภายใต้หัวข้อ สถานการณ์ และรูปแบบประโยคตามที่ผู้ผลิตสื่อกำหนด (นพพร กระจำพจน์, 2536) แต่เนื่องจากการสอนทักษะการฟัง ผู้ฟังมิใช่เป็นเพียงผู้รับฟังที่อยู่หนึ่งรับฟังข้อมูล และตอบคำถามเท่านั้น และผู้ฟังไม่ใช่เพียงแต่ความรู้ทางภาษาเท่านั้น ในการตีความหมาย แต่จำเป็นต้องใช้ความรู้ที่ไม่เกี่ยวกับตัวภาษาด้วย เช่น ความรู้เกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม ภาษาท่าทาง น้ำเสียง ความรู้เดิมเกี่ยวกับหัวข้อ เรื่องราวที่ฟังและสถานการณ์นั้น ดังที่ Underwood

(1989, p. 4) กล่าวไว้ว่า ในการเรียนรู้การฟัง นักเรียนควรมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในสิ่งที่พวกเขาได้ยิน ประมวลผล เข้าใจ ตีความหมาย ประเมิน และตอบสนองสิ่งที่ฟัง ดังนั้น ผู้ฟังจึงมีบทบาทมากขึ้นในการใช้ความรู้เดิม และความรู้ ความสามารถทางภาษาของตน เพื่อแสดงถึงความเข้าใจในสิ่งที่ฟัง

มีงานวิจัยจำนวนมากในประเทศไทยที่ศึกษาระดับความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย แต่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการฟังเนื้อหาจากแถบบันทึกเสียงหรือเนื้อหาที่ผลิตขึ้นมาเพื่อการค้าหรือธุรกิจ เช่น แถบบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกภาพที่ใช้ประกอบการเรียน ซึ่งเห็นได้จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษของครูในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดย สมบูรณ์ เจตนจำลอง (2530) และกฤษฎี ชื่นขมน้อย (2538) พบว่า ครูมีปัญหาด้านการฟังภาษาอังกฤษมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับทักษะอื่น ๆ ในขณะที่ครูกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของครูทั้งหมดให้ความสำคัญต่อการดำเนินการสอน และกิจกรรมมากกว่าการตั้งจุดมุ่งหมายก่อนการสอนทักษะการฟัง และการศึกษาลึกสุดอย่างละเอียดก่อนทำการสอน ในด้านการสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ครูให้ความสำคัญน้อยที่สุดต่อการเตรียมเนื้อหาการฟัง เมื่อเปรียบเทียบกับทักษะอื่น ๆ และส่วนมากครูจะเตรียมการสอนเป็นราย สัปดาห์ เนื้อหาที่ครูใช้สอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษ คำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาที่มีอยู่ในตำราเรียนเป็นหลัก ครูนิยมพูดภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีพูดภาษาอังกฤษอย่างช้า ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจมากที่สุด หรือพูดภาษาอังกฤษ แล้วแปลเป็นไทย และครูใช้เวลาน้อยที่สุดในการสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เมื่อเปรียบเทียบกับทักษะอื่น ๆ นอกจากนี้ เนื้อหาการฟังภาษาอังกฤษมีจำนวนไม่เพียงพอ ในด้านการทดสอบทักษะการฟังภาษาอังกฤษ จำนวนข้อสอบ และคะแนนของทักษะการฟังมีสัดส่วนน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับทักษะอื่น ๆ จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้การพัฒนาทักษะการฟังเป็นไปได้ยาก

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ วรางครณ์ เพ็ญสุภา (2536) ที่ได้ศึกษาปัญหาการสอนทักษะการฟัง-พูด และความถี่ของการฝึกอบรมของครูภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนรัฐบาลที่มีขนาดแตกต่างกันของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การชมรายการภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ และแหล่งค้นคว้าอื่น ๆ และโอกาสในการพูดคุยกับเจ้าของภาษามีปัญหามาก ครูจำนวนครึ่งหนึ่งเท่านั้น คือ 56.20 % ที่เตรียมผู้ฟังด้วยการอธิบายคำศัพท์ และไวยากรณ์ ครูประมาณ 51.20 % ใช้กิจกรรมงานคู่ และกลุ่มย่อยเพื่อฝึกทักษะการพูด ส่วนใหญ่ของครู ประมาณ 77.10 % ทดสอบด้วยการออกเสียง และใช้ภาษาไทยในการสอนมากกว่าภาษาอังกฤษ ในด้านหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรมการสอน สื่อ การวัดประเมินผล เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับประสบการณ์ทักษะการฟังภาษาอังกฤษของตัวครูผู้สอนที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนนั้นเกี่ยวข้องกับตัวแปรหลายประการ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร การที่ผู้เรียนจะฟังภาษาอังกฤษให้เข้าใจได้นั้น ตัวแปรด้านกิจกรรมการสอนรวมทั้งปัจจัยด้านตัวครูผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ควรให้ความสนใจ จากการศึกษาของธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2531, อ้างใน ศรัณยา ศรีวิชัย, หน้า 8) เกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรบางตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า คุณภาพการสอนของครูผู้สอน การส่งเสริมการเรียนวิชาภาษาอังกฤษจากครอบครัว กิจกรรมภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน แรงจูงใจเพื่อบูรณาการ และทัศนคติในการเรียน เป็นตัวแปรที่มีผลกระทบทางอ้อมต่อผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ Heath (1988, อ้างใน ศรัณยา ศรีวิชัย, หน้า 11) เกี่ยวกับปัจจัยสำคัญด้านสภาพแวดล้อมของการฟังในสภาวะการฟังในชั้นเรียนภาษา ที่เอื้อต่อความเข้าใจการฟัง ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหา และความสนใจของผู้เรียน ในชั้นเรียน และความสมจริงของสื่อชนิดนั้นซึ่งหมายถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมในชั้นเรียน ได้แก่ ความสมจริงของกิจกรรมในชั้นเรียน ความเหมาะสมกับวัย และระดับความรู้ความสามารถทางภาษาของผู้เรียน รวมทั้งความหลากหลายของกิจกรรมในชั้นเรียน ดังนั้น เมื่อนักเรียนไม่มีประสบการณ์ด้านการฟัง หรือได้รับการฝึกฝนที่ไม่เพียงพอ จึงทำให้ไม่สามารถที่จะใช้ทักษะนี้ได้ ดังคำกล่าวของ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2535, หน้า 159) ที่ว่า ทักษะการฟังเป็นทักษะรับสารที่สำคัญทักษะหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ทักษะอื่น ในทำนองเดียวกัน Ur (1984, p. 33) กล่าวว่า การฟังภาษาต่างประเทศให้เข้าใจนั้นเป็นเรื่องซับซ้อน และต้องอาศัยความสามารถหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งต้องมีการฝึกฝนทักษะการฟังอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ Norris (1995, p. 49) ยังได้กล่าวว่า การพัฒนาการฟังไม่ได้เกิดจากการฝึกหัดการฟังในชั้นเรียน ที่ใช้เวลาเพียงหนึ่งหรือสองชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น วิธีหนึ่งที่จะให้นักเรียนฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนก็คือ การมอบหมายงานหรือให้การบ้านเป็นประจำ เพื่อฝึกหัดทักษะการฟัง เช่น รายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ โดยครูต้องให้คำแนะนำที่เหมาะสมในการเลือกเนื้อหา เป้าหมายการฟัง และการพัฒนาวิธีการในการฟัง โดยขึ้นอยู่กับระดับความรู้ของนักเรียน

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวของ Moussa (1996, p. 88) ที่ว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาทักษะการฟัง และได้รับการบ้านเป็นประจำ เพื่อที่จะบรรลุ

เป้าหมายความสามารถด้านการฟัง วิธีการหนึ่งก็คือ การให้นักเรียนบันทึกรายการโทรทัศน์ หรือ วิทยุด้วยตนเอง เพื่อนำมาใช้เรียนในชั้นเรียน สร้างแบบฝึกหัดให้เพื่อนร่วมชั้นทำ ฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้ความรู้ทางภาษาในการฟังข่าว รายการพิเศษ คนตรี ทั้งที่เป็นแถบบันทึกเสียง และแถบ บันทึกภาพ หรือเนื้อหาที่แท้จริง สิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในการช่วยลดช่องว่างทางสังคมหรือความรู้สึกรู้สึกของความสัมพันธ์ส่วนตัวที่บุคคลคิดว่าตนมีตำแหน่งทางสังคมคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากผู้อื่น (Social Distance) และการลดตัวสกัดกั้นการเรียนรู้ของนักเรียน (Affective Filter) หรือลดการเลือกรูปแบบคำพูดที่หลากหลายเพื่อเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ภาษา เมื่อภาษาอังกฤษได้รับการพูดโดยกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น เพื่อน ครู พ่อแม่ ชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ ครูยังสามารถได้รับและได้ใช้เนื้อหาที่แท้จริงในการเสริมบทเรียนอีกด้วย โดยทั่วไปแล้ว สื่อกระจายภาพและเสียงเหล่านี้ไม่ได้ผลิตขึ้นมาสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้โดยเฉพาะ แต่ส่วนใหญ่ผลิตขึ้นมาสำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของภาษา และผู้ที่มีความสามารถใกล้เคียงเจ้าของภาษา ดังนั้น นักเรียนควรได้รับการฝึกหัด การฟังในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ Gary (1981) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนภาษาที่ได้รับการสอนให้ใช้ประโยชน์จากวิธีการฟัง ควรศึกษาอย่างเป็นอิสระจากโครงการเรียนภาษาที่จัดขึ้นมาโดยเฉพาะ เช่น สามารถทำได้โดยการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือดูภาพยนตร์ต่างประเทศ

สำหรับ Rost (1991, pp. 7-8) ได้เสนอแนวทางในการช่วยนักเรียนพัฒนาการฟัง โดยให้ครูพูดคุยกับนักเรียนเป็นภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหัวข้อต่าง ๆ ที่สนใจร่วมกัน และให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นภาษาอังกฤษ และให้นักเรียนฟังสิ่งต่าง ๆ ที่สำคัญต่อตนเอง เช่น ผู้คน และสถานการณ์ต่าง ๆ ในสื่อวิทัศน์ และแถบบันทึกเสียง โดยครูสนับสนุนให้นักเรียนเป็นอิสระ ค้นหาโอกาสการฟังด้วยตนเองนอกชั้นเรียน จากการใช้สื่อที่มีภาษาอังกฤษ [วิทยุ และโทรทัศน์ กระจายเสียง] จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และช่วยนักเรียนกำหนดเป้าหมายในการฟัง หลักเกณฑ์สำหรับการพัฒนาความสามารถด้านการฟังมีดังนี้

1. การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันแบบตัวต่อตัว เพื่อรับตัวป้อนใหม่ทางภาษา
2. การเน้นความหมาย และพยายามเรียนเนื้อหาที่สำคัญ และใหม่ในภาษาเป้าหมาย
3. การให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับความเข้าใจด้านการฟัง
4. การให้ผู้เรียนฟังเสียง และคำต่าง ๆ เพื่อความถูกต้อง และการวิเคราะห์รูปแบบภาษา

จากแนวคิด ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการฟัง และผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการออกแบบระบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ยังคงเป็นปัญหาในด้านหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัดผลประเมินผล ตลอดจนความต้องการเข้ารับ

การอบรมในการสอนทักษะฟัง-พูด ของครู ซึ่งถือได้ว่าเป็นสภาพที่เป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาหาทางปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยมากขึ้น แต่ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการสอนทักษะฟัง-พูด ไม่เกี่ยวข้องกับตัวครูผู้สอน และสื่อการสอนเท่านั้น ยังมีตัวแปรอื่น ๆ อีกมากมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ความสามารถในการฟังของนักเรียน ประสบการณ์ ความรู้เดิม การรู้ความหมายของคำศัพท์

จากสภาพปัญหาดังกล่าว สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษก็คือ เจตคติ และแรงจูงใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนเท่ากับความถนัดในการเรียนของผู้เรียน รัตนา วาตะวัฒนะ (2537, หน้า 32) กล่าวว่า เจตคติ คือ การแสดงออกทางความรู้สึก ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาจเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกหรือทางลบ และเจตคติ นี้สามารถสร้างและเปลี่ยนแปลงได้ จึงกล่าวได้ว่า เจตคติต่อการฟังก็คือ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของนักเรียนที่มีต่อการฟังภาษา รวมทั้งความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

ดังนั้น การใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาจึงมีความสำคัญเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ในบรรดาสื่อการสอนหลายชนิด วิดีทัศน์เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ดังคำกล่าวของ Stempleski & Tomalin (1990, p. 3) ที่ว่า สื่อวีดิทัศน์สามารถใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับ การเรียนภาษาโดยสื่อวีดิทัศน์ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนใจ สนุกสนาน เนื่องจากภาพที่เคลื่อนไหวและเสียงสามารถช่วยทำให้เข้าใจภาษาได้ดีกว่าการสอนชนิดอื่น การใช้เหตุการณ์ในวีดิทัศน์ในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับการเผชิญกับเหตุการณ์ในชีวิตจริงต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ MacKnight (as cited in Willis, 1983, p. 30) ที่ว่า ครูส่วนใหญ่ชอบใช้วีดิทัศน์เป็นสื่อประกอบการสอน เนื่องจากวีดิทัศน์นำโลกภายนอกเข้ามายังชั้นเรียน ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการฟัง และการพูดดีขึ้น และนักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้การใช้ภาษาตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง

มีนักการศึกษาหลายคน ได้กล่าวถึงความสำคัญของการใช้วีดิทัศน์ในการเรียนการสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษ (วิโรจน์ มะกล้าทอง, มปป; Allan, 1985, p. 48; Kajornboon, 1989, p. 41; McInnes, 1980, p. 23; Mendelsohn and Rubin, 1995, p. 153; Silva, 1984, p. 138; Thananart, 1993, pp. 90-92; Tomalin, 1986, p. 9) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นภาพ การเคลื่อนไหว และได้ยินเสียงของเหตุการณ์ที่กำลังปรากฏไปพร้อม ๆ กัน ผู้เรียนเห็นบรรยากาศของความเป็นจริงของการใช้ภาษาในสถานการณ์

ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นสื่อที่นำสถานการณ์ต่าง ๆ มาสู่ผู้เรียนได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด สามารถให้ข้อมูล และประสบการณ์ต่าง ๆ แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี

2. เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ได้เห็นในจอภาพ วัตถุประสงค์จึงกลายเป็นจุดศูนย์กลางของการปฏิสัมพันธ์ และเป็นตัวกระตุ้นที่ดีสำหรับกิจกรรมเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน เช่น การอภิปรายปัญหา หรือการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ

3. ให้บริบทที่เพียงพอแก่ผู้เรียนในการตีความหมายคำพูด ทำให้ผู้เรียนควบคุมข้อมูลที่เป็นภูมิหลังหรือความรู้เดิมของตนที่มีอยู่ในสมอง เพื่อเข้าใจมากกว่าเพียงความรู้ทางภาษาศาสตร์ [คำ และ โครงสร้างประโยค]

4. ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีสมาธิในการฟังอย่างต่อเนื่อง มีจิตใจจดจ่อกับบทเรียนเป็นอย่างดี จดจำข้อมูลได้ดี และช่วยลดภาระในการที่จะต้องประมวลผลข้อมูลทุกคำพูด

5. ทำให้การเรียนรู้ภาษาสนุกสนานมากขึ้น ให้ความบันเทิงที่หลากหลาย ใช้สอนด้านทัศนคติ เพราะสื่อชนิดนี้นำเอาภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเข้าสู่ชั้นเรียนภาษาอังกฤษ เช่น ทำเนียบภาษา (Register) และความเหมาะสมของการใช้ภาษาเฉพาะด้าน ให้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เสียงต่าง ๆ สำเนียงต่าง ๆ หัวข้อต่าง ๆ เทคนิคการนำเสนอต่าง ๆ ซึ่งครูผู้สอนไม่สามารถกระทำสิ่งเหล่านี้ได้อย่างใกล้เคียงที่สุด และสื่อชนิดนี้จึงเหมาะสำหรับชั้นเรียนภาษาทุกระดับ ในประเทศที่ภาษาอังกฤษไม่ใช่ภาษาแม่

6. ช่วยให้เห็นวัฒนธรรมของชนชาติอื่น เช่น การสื่อสารโดยใช้ท่าทาง สีหน้า แววตา ซึ่งเป็นสัญญาณที่สื่อความหมาย นอกเหนือจากคำพูด ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ ผู้สอน ไม่สามารถอธิบายหรือสร้างให้เกิดขึ้นได้ในห้องเรียน และให้รายละเอียดของมารยาททางสังคม การแสดงความรู้สึกออกมา ของสิ่งที่เกิดขึ้นในอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

จากสภาพการณ์ดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องรับเอาสื่อการสอน และวิธีการใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด สื่อการสอนชนิดหนึ่งที่หาได้ง่าย และโรงเรียนส่วนใหญ่มีไว้พร้อมได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องเล่นวีดิทัศน์ ซึ่งสื่อเหล่านี้สามารถบันทึกการต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นโครงการพัฒนาสื่อ หรือเนื้อหาเสริมบทเรียนในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี โดยไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการผลิต

เนื่องจากนักเรียนมีความรู้ทางภาษาอังกฤษที่จำกัด และมีความคุ้นเคยน้อยมากกับสำเนียงของเจ้าของภาษา ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการใช้ตัวอักษรบรรยายเพื่อลดภาระในการประมวลผลข้อมูลของนักเรียน เพื่อเป็นกลวิธีพื้นฐานในการนำไปสู่การฟังด้วยตนเองต่อไปในชีวิตประจำวัน โดยปราศจากความช่วยเหลือของตัวแผนที่เป็นภาพ หรือตัวอักษรบรรยาย แนวคิด

เกี่ยวกับการสอนภาษาที่มีการใช้ตัวอักษรบรรยายนี้ ได้มีผู้เชี่ยวชาญศึกษาไว้ (Chung-Wei Shen ,1991, อ้างในศรีธนะ ศรีวิชัย, 2537, หน้า 13; Ellsworth , 1992, p. 25; Koolstra and Beentjes , 1999, pp. 51-60) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การใช้คำบรรยายที่เป็นภาษาเป้าหมายประกอบ (Captioning) ที่มีต่อความเข้าใจในการฟังภาษาอังกฤษ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ภาษาด้วยความหมาย เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลแบบระบบประสาทสัมผัสหลายทาง (Multisensory Presentation) ให้ตัวนะที่เป็นภาษาเขียน ภาพ และเสียง แก่ผู้ดู เพื่อได้รับความหมายของคำ สำนวน และประโยคมาตรฐานต่าง ๆ ที่ใช้ในรายการ รวมทั้งการเลือกใช้ประโยคเหล่านั้นในสถานการณ์ที่เหมาะสม

2. ให้กิจกรรมการสอนต่าง ๆ เช่น ไวยากรณ์ คำศัพท์ สำนวน วัฒนธรรม มารยาททางสังคม ผลของอารมณ์ต่าง ๆ ที่แสดงออก การเน้นเสียงหนักของพยางค์ และวิธีการออกเสียงที่ถูกต้อง

3. เป็นตัวกระตุ้นที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างสนุกสนาน เช่น การอภิปราย ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ และพิจารณาว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีคุณค่าสำหรับการติดต่อระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนในวัยหนุ่มสาวมีความเห็นว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ทันสมัย (Cool Language) เนื่องจากเป็นภาษาของคนตรีและภาพยนตร์ที่เป็นที่นิยมกันมากที่สุด

Vanderplank (1988, pp. 275-276) ได้ศึกษาประโยชน์ของตัวอักษรบรรยายในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากรายการ BBC โดยนักเรียนจำนวน 15 คน โดยใช้เวลา 9 สัปดาห์ นักเรียนรายงานว่า ตัวอักษรบรรยายมีประโยชน์ต่อการพัฒนาภาษาของตน นักเรียนสามารถติดตามเนื้อหาเสียง และภาพได้ในเวลาเดียวกัน รู้สึกผ่อนคลาย มีความสนใจตลอดรายการที่ดู อีกทั้งยังสามารถจดจำภาษาที่ใช้ในรายการนั้นด้วย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Hebert (1991, p. 75) ที่ได้ศึกษาผลของการอ่านเทปสคริปต์ที่มีต่อความเข้าใจในการฟังภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สอง ที่มีการใช้เนื้อหาวิดีโอที่แท้จริงในชีวิตประจำวัน (Authentic Video Materials) โดยได้ทดลองกับผู้เรียนจำนวน 53 คน ในเขตชนบท รัฐเกเวเบ็ค ประเทศแคนาดา โดยใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มควบคุม และมีการสอบก่อน และหลังการเรียนรู้ (Pre-test Post-test Control Group Design) โดยให้กลุ่มทดลองอ่านเทปสคริปต์ของเนื้อหาวิดีโอที่แท้จริงก่อนการดูจริง ผลปรากฏว่า การใช้เนื้อหาวิดีโอที่แท้จริงในชีวิตประจำวันร่วมกับการมอบหมายงานอ่านเฉพาะ ช่วยพัฒนาความสามารถด้านความเข้าใจการฟังของผู้เรียนในกลุ่มทดลองในด้านการสังเกต รับรู้ และถอดรหัสข้อมูลของสิ่งที่ฟัง

ในประเทศไทย มีงานวิจัยอยู่น้อยมากที่เกี่ยวกับการสอนโดยใช้สื่อวิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยายส่วนใหญ่เป็นการวิจัยกับนักเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น จาก การวิจัยของ ชนิตา อินทรวิสุต (2530) เรื่อง การทดลองสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้การอ่านเป็นตัวเสริมแรง ประชากรในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยเกษมโปลีเทคนิค จำนวน 100 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองได้รับการสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยมีการอ่านเป็นตัวเสริมแรง ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยไม่มีการอ่านเป็นตัวเสริมแรง ผลการวิจัยพบว่า การสอนทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยมีการอ่านเป็นตัวเสริมแรง สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการฟัง ได้ดีกว่าการฝึกทักษะการฟังโดยไม่มีการอ่านเป็นตัวเสริมแรง นอกจากนี้ ในงานวิจัยของชัชวาลย์ วัดอักษร (2528) เกี่ยวกับส่วนประกอบที่อยู่ในโปรแกรมวิทัศน์ คือ เปรียบเทียบผลการเรียนรู้จากรายการโทรทัศน์ปกติ กับรายการโทรทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมให้ดูรายการโทรทัศน์ปกติ คือ รายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายประกอบและมีดนตรีประกอบ ส่วนกลุ่มทดลองให้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยายประกอบ ซึ่งเสียงบรรยายประกอบและมีดนตรีประกอบ พร้อมทั้งมีตัวอักษรบรรยายเนื้อหาสำคัญโดยย่อ ที่ปรากฏที่ขอบจอด้านล่าง ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยายสูงกว่ากลุ่มที่ดูรายการโทรทัศน์ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า วิทัศน์จัดเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ที่ให้ประโยชน์ได้หลายทาง ซึ่งสื่อการสอนชนิดอื่นไม่สามารถกระทำได้ เช่น กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน เนื่องจากมีทั้งภาพ และเสียงของเหตุการณ์ที่เป็นจริง ให้รูปแบบภาษาที่เจ้าของภาษาใช้อยู่ในชีวิตจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา เช่น สีหน้า กริยาท่าทาง ลักษณะเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาในบริบทต่าง ๆ ได้ง่าย และรวดเร็วว่าการฟังจากแถบบันทึกเสียงแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งครูไม่สามารถแสดงลักษณะเหล่านั้นด้วยการอธิบาย ยกตัวอย่างหรือ สมมติสถานการณ์นั้นขึ้นมาได้ในชั้นเรียนภาษาต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า จะมีงานวิจัยที่ผ่านมาจำนวนมากเกี่ยวกับการสอนโดยการใช้สื่อวิทัศน์ ที่ยืนยันว่าวิทัศน์เป็นสื่อที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนทักษะการฟัง แต่ยังคงมีงานวิจัยอยู่ในปริมาณที่น้อยมากเกี่ยวกับการสอนทักษะการฟังโดยใช้สื่อวิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย ซึ่งเป็นเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเนื้อหาการฟังกับกลวิธีการชี้แนะหรือตัวแนะทางการมองเห็น ที่สามารถช่วยแก้ไขการขาดความรู้เดิมทางภาษา และช่วยให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจหรือ

ความภูมิใจได้ เมื่อนักเรียนประสบความสำเร็จในการเข้าใจเพียงน้อยนิดในการถอดรหัสข้อมูลที่ เป็นภาษา และที่เป็นภาพ ดังนั้น การใช้ตัวอักษรบรรยายในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสื่อ ทัศนียภาพ จึงนับเป็นกลวิธีการสอนหรือเทคนิคการนำเสนอที่ช่วยให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ ทัศนียภาพ ชดเชยหรือลดช่องว่างการขาดแคลนสภาพความเป็นจริงของการใช้ภาษาในบริบทของเจ้าของ ภาษาได้เป็นอย่างดี และลดภาระการประมวลผลข้อมูลเนื้อหาการฟังจำนวนมากที่ใหม่ และเพิ่มขึ้น อยู่ตลอดเวลา

สำหรับขั้นตอนวิธีการสอนภาษาอังกฤษ โดยใช้สื่อทัศนียภาพ ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสอนของนักวิชาการหลายท่าน (Allan, 1985, p. 48; Hemei, 1997, pp. 45-46; Kajornboon, 1989, pp. 42-49; Kelly, 1985; Thananart, 1993, pp. 90-92; Underwood, 1989, pp. 30-93) แล้วนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการฟัง (Pre-listening Stage)

เป็นการเปิดตอนทัศนียภาพทั้งหมด เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับสิ่งที่จะดู เพื่อ ค้นคว้ากับหัวข้อทัศนียภาพ บริบท และการเรียนรู้คำศัพท์ เพื่อสร้างโอกาสการตอบสนองทางคำพูด อย่างเป็นธรรมชาติในการแสดงความคิดของนักเรียน โดยไม่เน้นความถูกต้องของคำตอบเป็นสำคัญ และไม่เน้นการเขียนหรือการจดบันทึก กิจกรรมต่าง ๆ ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การเล่นเกม การถามคำถามนำ การเปิดทัศนียภาพที่ปราศจากเสียง โดยใช้เพียงเฉพาะข้อมูลที่เป็นภาพ โดยให้ผู้ เรียนกล่าวถึงสิ่งที่ดูว่าเกี่ยวข้องกับอะไร เพื่อให้นักเรียนมีความคิดทั่วไปเกี่ยวกับหัวข้อการฟัง มีความเข้าใจโดยรวม หรือการเปิดทัศนียภาพโดยใช้เพียงเฉพาะเสียง แล้วให้ผู้เรียนบรรยายถึงสิ่งที่เกิด ขึ้น ชนิดของบุคคล สถานที่ และการกระทำที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ครูยังใช้วิธีหยุดภาพ ของฉากหรือ ตอนที่สำคัญเพื่อเน้นบางสิ่ง เช่น การแนะนำคำศัพท์ต่าง ๆ การสอนคำศัพท์ในเนื้อหาทัศนียภาพแต่ละ ตอนก่อนการฟัง การสอนโครงสร้างภาษา ประเพณีวัฒนธรรม และการใช้ภาพเป็นตัวแนะหรือตัว กระตุ้นให้เกิดการพูด/อภิปราย

2. ขั้นขณะฟัง (While-listening Stage) เป็นการดูอย่างทั่วถึงหรือจริงจัง เพื่อใช้ภาษา

คำศัพท์ โครงสร้างประโยค หน้าที่ของภาษา ทำเนียบภาษา [Register = ความหลากหลายของคำพูดที่ใช้ในเฉพาะกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน] การออกเสียงและ การขึ้นลงของเสียง การเน้นลักษณะที่ไม่ใช่คำพูดหรือภาษาท่าทาง กิจกรรมส่วนใหญ่ในขั้นตอนนี้คือการการตอบสนองในรูปของการเขียน เช่น การให้จุดประสงค์การฟัง การให้ใบงานที่มีข้อความแบบมีตัวเลือก การเติมคำในข้อความที่ขาดหายไป หรือในตาราง การตรวจสอบคำกล่าวว่าคุณหรือผิด การจับคู่คำเหมือนคำตรงกันข้าม การเรียงลำดับประโยคที่คละกัน มีการเปิดทัศนียภาพให้นักเรียนดูตลอดรายการ

ตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้ผู้เรียนฟังภาษาที่ใช้ในเนื้อหาทั้งหมด และฝึกประมวลความคิดเพื่อสร้างความเข้าใจ นอกจากนี้ยังมีการดูเนื้อหาที่แบ่งออกเป็นตอน ๆ เพื่อเข้าใจเนื้อหาในแต่ละตอนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้ตัวอักษรบรรยายซึ่งปรากฏอยู่ใต้จอภาพ โทรทัศน์เป็นตัวช่วย และใช้วิธีกดปุ่มหยุดชั่วคราวหรือการกระโดดข้ามรายละเอียดของเนื้อหาที่ไม่จำเป็น เพื่อจัดกลุ่มความหมายของข้อมูลการฟัง ตามช่วงจังหวะการหยุดพูด จากนั้น ครูเป็นผู้ควบคุมการหยุดเล่นเนื้อหาวิดีโอให้สอดคล้องกับกลุ่มความหมายข้อมูลหรือช่วงจังหวะการหยุดพูด การฟังซ้ำ เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาพอที่จะประมวลผลข้อมูลได้ทัน

3. ขั้นหลังการฟัง (Post-listening Stage) เป็นการให้ผู้วิดิทัศน์ทั้งหมดเพื่อเน้นย้ำความเข้าใจภาษา และเนื้อหา เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสาร โดยการใช้คำศัพท์ และโครงสร้างที่ได้เรียนรู้มาแล้วอีกครั้ง งานที่มอบหมายให้นักเรียนทำในขั้นตอนนี้อาจเป็นงานกลุ่มหรืองานคู่ ทั้งในรูปแบบคำพูด/การอภิปราย หรือการเขียน กิจกรรมในขั้นตอนนี้ได้แก่ การรายงานสิ่งที่เกิดขึ้น และรายละเอียดอื่น ๆ ที่จำเป็น การเล่นเกมบทบาทสมมติในฉากที่มีการแสดงหรือมีประเด็นปัญหา การผลิตคำพูดใหม่โดยการอภิปรายปัญหา การวิจารณ์เนื้อหาที่นักเรียนดูโดยอ้างอิงถึงประสบการณ์ของนักเรียน การพูดหรือเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อประเมินผลเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล เช่น การเขียนสรุปย่อ การพูดเพื่อสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาที่ดู-ฟัง

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการแก้ปัญหาคำการฟัง เช่น อุปกรณ์บันทึกภาพ และเสียง เครื่องเล่นวิดีโอ เครื่องรับโทรทัศน์ จานดาวเทียม ฯลฯ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่หาได้ง่ายและใช้ได้สะดวก ประหยัด และมีผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการเรียน เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลและภาพที่น่าสนใจ และบางรายการมีการใช้ตัวอักษรบรรยาย ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสกับสภาพที่แท้จริงของการใช้ภาษาอังกฤษ ตามความต้องการของหลักสูตร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาษาอังกฤษ และเจตคติต่อการเรียนโดยวิดิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาทักษะการฟังของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับสำเนียงที่แท้จริง และอัตราความเร็วที่เป็นธรรมชาติของผู้พูดที่เป็นเจ้าของภาษา ซึ่งนำไปสู่การฟังในชีวิตประจำวันด้วยตนเองต่อไปโดยปราศจากการใช้ตัวอักษรบรรยาย ซึ่งผลงานวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการที่จะนำสื่อวิดิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย ไปพัฒนาความสามารถด้านการฟังของนักเรียนให้ดีขึ้น และใช้กับผู้เรียนในระดับอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงชัยวิทยาคม ที่เพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ที่มีการใช้ตัวอักษรบรรยาย
2. เพื่อสำรวจเจตคติของนักเรียนหลังจากการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ที่มีการใช้ตัวอักษรบรรยาย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

ผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังหลังการสอนทักษะการฟังที่มีการใช้ตัวอักษรบรรยายสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังก่อนการสอนทักษะการฟังที่มีการใช้ตัวอักษรบรรยาย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เนื้อหาการฟังในการวิจัยนี้เป็นเนื้อหาการฟังที่ได้จากการบันทึกการสารคดี National Geographic และภาพยนตร์การ์ตูนภาษาอังกฤษ
2. วิธีการสอนทักษะฟัง-พูด ผู้วิจัยใช้กระบวนการการสอน และกิจกรรมการสอนด้วยสื่อวีดิทัศน์ โดยสรุปขั้นตอนการสอนจากหลายแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในขั้นก่อนการฟัง ขณะฟัง และหลังการฟัง ของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Allan (1985, p. 48), Hemei (1997, pp. 45-46), Nunan & Miller (1995, 197 - 249), Yagang (1994), Kajornboon (1989, p. 42-49), Kelly (1985), Underwood (1989, pp. 30-93) และใช้วิธีการวัดความเข้าใจการฟังของ Weir (1993, pp. 98 -129) โดยนำมาปรับเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา ระดับของผู้เรียน และเวลาที่ใช้ในการทดลอง
3. การใช้คำบรรยายที่เป็นภาษาเป้าหมายประกอบการฟัง ผู้วิจัยได้ใช้แถบวีดิทัศน์เกี่ยวกับรายการสารคดี และภาพยนตร์การ์ตูนที่มีตัวอักษรบรรยาย

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงชัยวิทยาคม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 34 คน ซึ่งกำลังเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษทักษะฟัง-พูด อ 024 ก

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมการเรียนการสอนโดยสื่อวีดิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย

2.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ด้านการฟัง และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยสื่อวีดิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย

3. ขอบเขตเนื้อหาที่ใช้สอน

เป็นเนื้อหาได้จากแถบวีดิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย เช่น ภาพยนตร์การ์ตูน สารคดี โดยผู้วิจัยคัดเลือกเนื้อหาที่น่าสนใจ และสอดคล้องกับระดับของนักเรียนก่อน แล้วจึงนำมาสร้างเป็นแผนการสอนจำนวน 3 แผน ตามหัวข้อที่ได้สำรวจมา โดยคำนึงถึงหน้าที่ทางภาษาหรือเนื้อหาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาภาษาอังกฤษทักษะฟัง-พูด อ 024 ก จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ และประสิทธิภาพของเครื่องมือ แล้วนำไปใช้ทดลองจริงโดยใช้เวลาในการสอน 9 สัปดาห์ ๆ ละ 2 คาบ รวม 18 คาบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผลสัมฤทธิ์ด้านการฟัง หมายถึง ความสามารถในการฟังเนื้อหาภาษาอังกฤษซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. เจตคติที่มีต่อการเรียนโดยวีดิทัศน์ หมายถึง ความคิด และความรู้สึกเฉพาะตัวของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวีดิทัศน์ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต้องใช้ในการเรียนภาษา มองเห็นประโยชน์จากการใช้สื่อดังกล่าว หลังจากที่ได้รับการสอนทักษะการฟังโดยวีดิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามเจตคติที่ปรับจากข้อความในแบบสอบถามของ ศรีธยา ศรีวิชัย (2537) และวัลลยา บริสุทธิพันธ์ (2539)

3. การเรียนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการฟังโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ที่มีตัวอักษรบรรยาย ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการฟัง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนการฟัง เริ่มตั้งแต่การเปิดตอนวีดิทัศน์เพียงบางช่วงในตอนต้นของแผนการสอน แล้วครูถามคำถามนำ ซึ่งเป็นคำถามทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาที่ฟัง เพื่อกระตุ้นความรู้เดิม จากนั้น ครูให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิหลังของเรื่องราวที่จะฟังเพื่อให้นักเรียนมีความคิดทั่วไป และเตรียมพร้อมที่จะฟัง ต่อมาครูสอนคำศัพท์ที่จำเป็นต่อความเข้าใจการฟังในแต่ละตอนของเนื้อหาวีดิทัศน์โดยใช้การนิยามความหมาย การยกตัวอย่าง และการใช้ภาพในจอเพื่ออธิบายคำศัพท์ ในขั้นขณะฟัง เกี่ยวข้องกับการฟังอย่างจริงจังและทั่วถึง เริ่มตั้งแต่การให้จุดมุ่งหมายการฟัง (Aims of Listening) ซึ่งเป็นการถามรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับเนื้อหาการฟัง โดยครูไม่ให้คำตอบแก่นักเรียน เพียงแต่แนะกลวิธีการฟัง เช่น การจดบันทึก การถามข้อสงสัย

จากนั้นครูเปิดวิดีโอทัศน์ตลอดรายการตอนนั้น 1 ครั้ง จากนั้น ครูเปิดวิดีโอทัศน์โดยใช้ปุ่มหยุดชั่วคราว เพื่อให้เวลาแก่นักเรียนในการตีความ และกรอแถบบันทึกภาพกลับไป-มา เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ หรือฟังไม่ทัน ส่วนในขั้นหลังการฟัง เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิดเพิ่มเติม การเน้นความเข้าใจ ภาษา และเนื้อหาที่ฟัง การฝึกแก้ปัญหา การฝึกความสามารถด้านการสื่อสารโดยใช้คำศัพท์ และ โครงสร้างภาษาที่ได้เรียนรู้มาแล้วนั้นอีกครั้ง กิจกรรมส่วนใหญ่ในขั้นตอนนี้คือ งานกลุ่มหรืองานคู่ เช่น การใช้ประเด็นในเนื้อหาวิดีโอทัศน์เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย การเขียนสรุปย่อ การ แสดงบทบาทสมมติ การทำผังความรู้ แผนภูมิ ฯลฯ

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงชัยวิทยาคม 1

ห้องเรียน จำนวน 34 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนทักษะการฟังที่มีการใช้เนื้อหาการฟังในชีวิตประจำวันสำหรับผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับสำเนียงที่แท้จริงของเจ้าของภาษา และมีพื้นฐานในการฟังที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไปในชีวิตประจำวัน
3. กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น
4. เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้คำศัพท์ คำนวนภาษา และเนื้อหาบทเรียนที่ใหม่